

Heemkundige kring Karel Van de Poele

In de 19de eeuw behoorden de brouwers ontegensprekelijk tot de notabelen van het dorp ...

Uit de Algemene inleiding op *200 Jaar brouwersleven in Lichtervelde* (Heemkundige Kring Karel Van de Poele, 1986).

Arthur Cloet, de aartsvader

Modest Maertens

Als overbuur van Arthur Cloet en zoon van een herbergier had ik het geluk in mijn jeugdjaren het reilen en zeilen van de brouwerij Sint-Michiël van op de eerste rij mee te maken. Brouwer Arthur Cloet behoorde zestig jaar lang tot de notabelen van de gemeente Lichtervelde. In 1925, met een kwarteeuw ervaring in de branche, nam hij de zaak over van zijn vader Henri. Tot aan zijn overlijden op kerstdag 1960 (waarna zoon Willem de nieuwe zaakvoerder werd) drukte zijn heel persoonlijke stempel op de brouwerij Sint-Michiël in de diepe, zuidwestelijke hoek van het Lichterveldse marktplein, waar nu De Notelaer ingeplant staat.

1 De Familie Cloet

De grootouders en ouders van Arthur Cloet boerden voortreffelijk maar toch werd hun hoeve van de hand gedaan. Henri Cloet zou zijn kans wagen in de zakenwereld. Hij zocht niet per se het gat in de markt maar kocht de zieltogende brouwerij Sint-Michiël in Lichtervelde, om ze weer tot leven te wekken. Zoon Arthur had Franstalig middelbaar onderwijs gevolgd in het Waalse Malonne en er nog een jaartje brouwerijschool bovenop gedaan. Er was kapitaal, infrastructuur, knowhow en een markt die vatbaar was voor uitbreiding.

De familie Cloet was rijk, woonde groot, hield meiden en knechten, had vele kinderen die in Leuven studeerden of zich in een klooster ophielden, bezat een wagenpark met drie trekpaarden, twee lange platte bierwagens voor het transport van tonnen, twee traamwagens waaraan de tonnen met kettingen opgehangen werden, een drieluik voor het vuile werk en een serie stootkarren. De familie Cloet behoorde niet direct tot de hoge aristocratie, eerder tot de betere klasse van het dorp. Brouwer Cloet was gedurende veertig jaar de alfa en de omega, de spil van het bedrijf. Als kind en zoon van een herbergier mocht ik af en toe eens *naar Cloets lopen* voor een boodschap of een bestelling. Een contact met Cloet, zeker vóór de middag en op zijn terrein, had altijd een boodschap. Zo heb ik hem leren kennen.

2 De koer, draaischijf van het bedrijf

Vóór dag en dauw was hij uit de veren, vele keren om drie uur in de ochtend, om de paarden te voederen, te roskammen en de hoeven zwart op te blinken. Een uur later kwamen de knechten opdagen om de met tonnen en bakken zwaar geladen wagens naar Torhout, Roeselare of Menen te brengen. Een tournee door sneeuw, op ijs, in regen en wind, altijd goed voor een tocht van twaalf tot vijftien uur.

Als de wagen de poort uit was, ging de brouwer nog een paar uur slapen maar hij was om zeven uur alweer op het appèl om de bestellingen voor de kleine ronde *ip de prochie* klaar te zetten. Voor alle werk kon hij rekenen op de verknochtheid van zijn knechten, Jules en Jeroom Devooght, Jules en Maurits Watteny en anderen. Die

mannen gingen voor hun baas door het vuur. Er was nooit een probleem van vastheid van betrekking. Ze bleven er hun hele leven lang. De inwonende dienstmeid, Marietje, beredderde in opdracht van madam het huishouden, bemoederde de zonen en de dochters en piloteerde haar baas als hij dreigde uit de bocht te gaan.

Als het ochtendoffensief achter de rug was ging de brouwer zitten, op een ton onder *het pardas*, uit de zon en uit de regen. Hij zat er van in de vroege lente tot de late herfst. Zijn opstelling was strategisch te noemen en bood een breed zicht op alle hoeken en kanten van de koer. Niets ontsnapte aan zijn blik.

Hij droeg het plunje van de trimard. Op zijn kop had hij een breedliggende City-Sport-Ardoorie-pet. Een ouderwetse Vanhauwaertklakke. De mouwen van het afgewassen en verschoten jasje waren een el te kort, de broek met de ook alweer te korte pijpen had zeker betere dagen gekend. In de winter droeg hij zware bottines van degelijke makelij en in de zomer een paar lichte, frisse klompen. In het linker zakje van zijn gilet stak een Roskopf-spoorweghorloge, vastgemaakt aan een zware metalen ketting. Zijn vrouw verweet hem levenslang zijn onverzorgde kledij, maar die verwijten konden hem geen moer schelen.

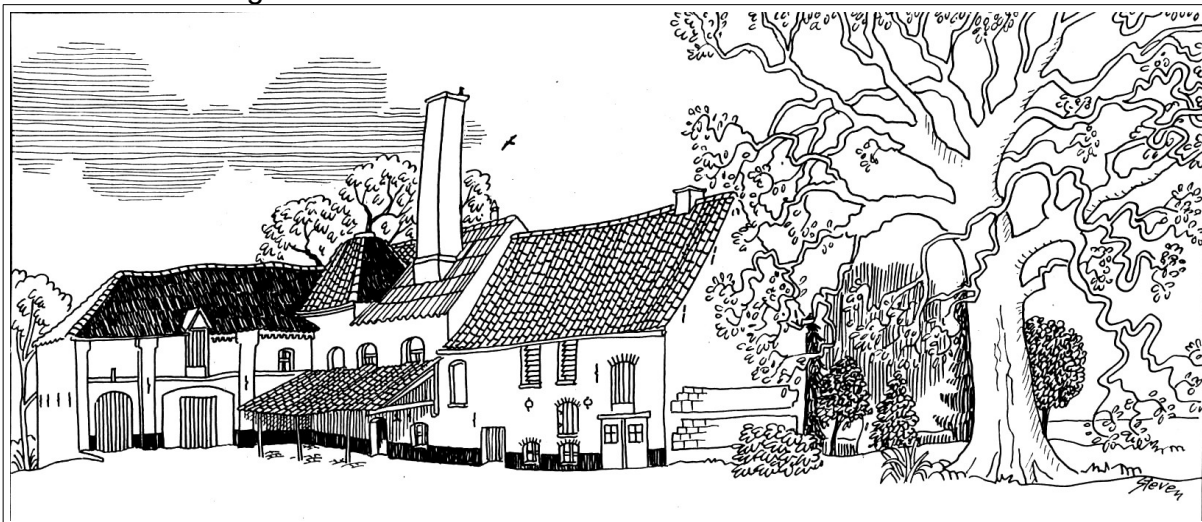
Soms onder de arm, meestal in de hand, hield hij zijn dag-, log-, of draaiboek. Wat het ook wezen mocht, het was een lijvig gekartonneerd schrift waarin hij veelvuldig geheimzinnige aantekeningen maakte met een stompe potlood (Pelikan of Staedtler nummer 2 of 3, van bij Sintobins op de hoek). Voor niet-ingewijden was het decoderen van het script een onbegonnen werk. Tussen zijn tanden klemde hij de lange steel van een stenen pijp gestopt met echte Wervikse. Om de haverklap keek hij op zijn honderd procent betrouwbare Roskopf. Cloet was klokvast, stond op stiptheid en was steeds indachtig 'time is money'.

3 Zijn klanten zijn hem heilig

Na de middag werd het anders. Het personeel had rekenschap gegeven van de ochtendactiviteiten en was gebriefd voor het middagprogramma. Even over twaalf zat brouwer Cloet, netjes gewassen en geschoren in zijn beste pak, met hoge boord en brede stropdas aan tafel voor aperitief en middagmaal. Langer dan een uur mocht het ritueel niet duren. Om halftwee moest hij de trein halen naar Torhout of Roeselare. Dat waren zijn twee bruggenhoofden en uitvalsbasissen van waaruit hij het achterland ging bewerken. Klantenbezoek en -binding waren hem heilig. Vanuit Roeselare trok hij tot in het Kortrijkse en de streek van Menen. Hij reisde met de trein, met een lokale tram en te voet. Zijn timing, geschraagd op jarenlange ervaring, benaderde de perfectie. Althans tot bij aankomst in het station van Lichtervelde. Daar liep het wel eens in het honderd. Hij kon te zelden beslissen om toch maar eens recht-door naar huis te gaan. Marietje zou het avondmaal wel warm houden of hem desnoods persoonlijk komen ophalen.

Pleisterplaatsen waren Café des Arcades bij Omer Devliegheer en Café de l'Yser bij Irma Labens. De herberg van Devliegheer was de meest geavanceerde van Lichtervelde en daar zat altijd goed en schoon volk. Irma Labens was een jonge weduwe die best een opbeurend woord kon gebruiken. Bij hoogwaterstand koos brouwer Cloet als terugweg naar de Markt voor de Oude of Kleine Statiestraat, een modderpoel, tot in 1950 wachtend op de sinds mensenheugenis beloofde verharding. Zo la-

veerde hij op een gebaand spoor dievelings naar huis. Als hij meende geen indiscrete blikken te moeten trotseren volgde hij parmantig de Statiestraat in het vale licht van de schaarse gaslantaarns.

4 Een hart van goud

Een keer dreigde het slecht af te lopen. In januari of februari van 1943 had de brouwer naar aloude gewoonte zijn Torhoutse klanten bezocht en hij wou met de trein van halfacht naar huis. Niet door een vakbondsactie maar door oorlogsomstandigheden liep er die avond geen trein meer naar Lichtervelde.

Geen trein, dan maar te voet! Een uurtje stappen kon best. De tred werd zwaar en nog zwaarder en hij kreeg het knap moeilijk om overeind te blijven. Zijn overmoed werd zwaar afgestraft. In de *hellestekedonkere* bochten van de Scheeweg, sukkelde hij languit in de vrij diepe gracht. Alle pogingen om recht te komen faalden, hij werd drijfnat en kreeg het koud. Het risico van onderkoeling was hem niet onbekend. Koste wat kost, moest hij hieruit. Geen mens, geen hond kwam hier op dat ontiegelijk uur voorbij. Tot ja, toch! Hij hoort stappen. Redding is nabij.

'Beste vriend, help me hieruit!'

De gehaaste stapper hoort de stem, nog een keer dezelfde stem, maar hij kan het geluid niet plaatsen.

'Beste vriend, ik lig in de gracht, trek me er asjeblieft toch uit!'

De man op de weg speurt de berm af, vindt eerst de deukhoed en dan het slachtoffer dat hij uit zijn benarde toestand kan verlossen.

'Wie zijt gij, beste vriend?'

De vriend bleek Pol Ruyschaert te zijn, een Lichterveldenaar die van zijn werk kwam in Oostende en ook vastgelopen was in het station van Torhout.

'Waar ga je naar toe? Ook naar Lichtervelde? Kan je me helpen om op 'de platse' te geraken?'

Dat kon en de man moest helemaal niets hebben voor zijn reddende interventie.

's Anderendaags ging brouwer Cloet discreet op zoek naar nadere informatie over die mysterieuze persoon. Die man was inderdaad Pol Ruyschaert, een zielenpoot die met zijn kot vol kleine jongens zat, honger leed en het vooral koud had in die barre winterdagen. Tot lang na de kolenslag van Achiël Van Acker in 1945 kreeg het gezin Ruyschaert wekelijks zijn *klutsje kolen* van een onbekende weldoener. Steenkool was in die tijd peperduur en zelfs op de zwarte markt *kwakrijgs*.

5 Gekke trekjes

Brouwer Cloet had het openbaar vervoer hoog in het vaandel. Van een sjees of voertuig met paarden was geen sprake. De eerste auto is er pas gekomen in 1950. Korte afstanden deed hij te voet, halflange met de fiets. Geplaagd door reuma had hij grote moeite om de fiets te bestijgen, het rechterbeen wilde maar nooit over het zadel. Met een damesfiets had het natuurlijk veel vlotter gekund, maar een man met zijn aanzien kon zich niet overgeven aan minderwaardig vertoon. Brouwer Cloet ging daarom over tot een ingenieuze ingreep. Op de as van het achterwiel liet hij, links-buiten-kader, een vast trapje monteren waarop hij steunde bij het starten. Hij hief het kruis op zadelhoogte en schoof zo langzaam vooruit tot hij veilig kon gaan neerzitten op het brede Brooksadel. De manoeuvres voor het afstappen gebeurden uiteraard in omgekeerde volgorde. Start en aankomst waren een attractie op zich, vooral voor de jeugd die nooit genoeg kreeg van het spektakel. Jarenlang hebben we vruchteloos zitten wachten op een fatale afloop.

6 De brouwer betaalt

Het bezoek aan de cafés op de markt was een zondagse aangelegenheid, 's Zondags na de hoogmis en in de vooravond met een stipte start om vijf uur. Niet vroeger en ook nooit later. Hij was er nooit alleen, sociale contacten vonden plaats in de herbergen. Met collega Bevernagie onderhield hij zich over de stiel, maar geen van beiden liet ooit in zijn kaarten kijken. Het doen en laten van Cloet was onnavolgbaar, hij had zijn eigen stijl, soms onbehouden, vaak spitsvondig en geestig. Met de intellectuelen in het gezelschap kon hij zwanzen op een niveau dat voor de gewone sterveling onbereikbaar en onverstaanbaar was. Hij kende het geheim en de kracht van *oneliners*, lang voor de term ingang vond. Zijn grote specialiteit was twee of meer gesprekspartners in alle gemoedelijkheid tegen elkaar op te zetten of uit te spelen, *lirtje steken*, *laaien* of *tinzen*. Zoek geen verklaring voor die woorden, aanvaard hun onverholten zeggings. De klant aan de toog bleef koppig luisteren en rekende op de volgende *tournee générale*. Altijd meegenomen.

7 Genuanceerde neutraliteit

Over de dorpspolitiek had hij zijn eigen mening en voorkeur maar hij was zo wijs zijn standpunt nooit van de daken te schreeuwen, want elke Lichterveldenaar was klant of kon het worden. Toch liep het een keer mis. Voor de installatie van dokter Colpaert als burgemeester, in het jaar 1927, had men brouwer Cloet om een wagen met twee paarden verzocht. Een verzoek waar hij met graagte op ingegaan was. Voor het feestelijk banket werd Cloet evenwel over het hoofd gezien. Dat pikte de brou-

wer niet en hij gaf luidruchtig en uitgebreid uiting aan zijn groot ongenoegen. Sindsdien behoorde hij niet meer tot de mogelijke medestanders van de groep Colpaert. Of hij meteen ging post vatten bij de tegenstanders is nooit gebleken, laat staan bewezen. Zijn passieve belangstelling voor de nationale politiek beperkte zich tot het lezen van het *Nieuws van de Dag* en *La Libre Belgique* in het weekend. Cloet wist wat er in *de gazette* stond. Je kon hem niets wijsmaken.

8 Met voorname nieuwsgierigheid

De op sommige dagen vrij drukke bedoening aan de poort van de brouwerij prikkelde mijn nieuwsgierigheid. Een zwaar geladen wagen met de boever op de bok, getrokken door een span glimmende paarden, kon geen kind van *de platse* onberoerd laten. Bij vele gelegenheden leerde ik zijn fratsen kennen en zijn stijl waarderen. Al bij het overschrijden van de drempel zag hij me komen, zette zijn pet recht en schoof zijn pijp behoedzaam naast zich en klapte zijn logboek dicht.

‘Jouw grootvader, Modest Maertens, de kuiper, die heb je nooit gekend, hij is jong gestorven, hij kwam hier alle dagen, voor de mate te pakken van een tonne of een kupe.’

Dat was steevast de inleiding en wat volgde was nooit een verrassing.

‘Zeune, wat moet je hebben?’

‘Brouwer, mijn moeder vraagt of je geen vaatje wit kunt brengen?’

‘Een vaatje of een vat?’

‘Een kleintje, ‘t is maar tot zaterdag.’

‘Is ‘t al?’

‘Ja brouwer, ‘t is al.’

‘Goed, vandage nog.’

Hij keek even op zijn Roskopf,

‘vandage nog, in de laten achternoene, en de complimenten thuis’.

Groter geworden verdween de onterechte schroom en werd ik al wat driester.

‘Zeune, wat moet je hebben?’

‘Twee bakken pils van den Aigle.’

‘Van den Aigle?, daarvoor moet je elders gaan, wij verkopen geen bucht.’

‘Twee bakken van de Meiresonne dan, Celta pils.’

‘Twee bakken, is ‘t al?’

'Ja, twee bakken, 't is al.'

'Vandage nog'

Een blik op zijn horloge, *'kort achter den noene.'*

En een andere keer

'...Ben je al were thuis, is 't al vacance, wanneer is het dan schole?'

Dan werd mijn zaak ten gronde behandeld. De hoeveelste ik was en met hoeveel punten?

'Is dat genoeg? Wat zegt je vader daarvan?'

Hij luisterde en verpinkte niet.

'Leer je Latijn en Grieks?'

Nee, wel Frans en Duits en Engels.

'Zonder Frans ben je een vogel zonder pluimen.' schamperde hij, duidelijk ingenomen met zijn voortreffelijk gevonden vergelijking. De *professors*, hij kende ze allemaal. De principaal was het voorwerp van een bijzondere bevraging. Of het waar was dat hij deken wilde worden van een grote dekenij? De ambitie van de principaal was niet mijn zorg maar dat kreeg ik niet geformuleerd. Cloet wist veel, zoniet alles, van wat zich afspeelde in het kerkelijk middenkader.

'Heb je dorst?'

Elf uur in de ochtend en de zon in de nek. Misschien wel, ja. Jeroom bracht een glas bier en ik mocht op de andere ton gaan zitten. Een glas bruin schuimend bier, veel schuim maar daar hield het ook op. Of ik er nog een moest hebben? Gelukkig kwam zoon Willem wat wending geven aan het gesprek. Ja, ik kon er nog een hebben, een kelderkoele Celta Pils van 33 cl.

9 Een hoge vlucht

De toegankelijkheid van de brouwerij werd zelfs algemeen toen een andere zoon, Herman, zich samen met Willem ging manifesteren als kandidaat-opvolger. Met Herman in de buurt kreeg de bezoeker een vrijgeleide en een bestelling plaatsen hoefde helemaal niet meer. De baas op zijn ton torste de last van de jaren, liet betijen en het groot magazijn van de brouwerij, het heilige der heilige, werd brutaal ontwijd. Er werd stiekem gedronken. De afzet van bier nam in korte tijd ongekennde dimensies aan.

Een plaatselijk marktonderzoek wees uit dat Café Transvaal, lokaal van FC Lichtervelde, een potentiële goudmijn was. Met goed gevolg ging zoon Herman zich nestelen in de hoogste kringen van de club. De toenmalige coaches deden hun uiterste best om goed voetbal te brengen en punten te sprokkelen maar de aanwezigheid van Herman Cloet op het veld en in het lokaal werd des te meer geapprecieerd. Hij

was gewoon de betere Boma van FC Lichtervelde, alleen dan in zijn sportief en financieel beleid.

10 Ten prooi aan de moderne tijd

Het ging te snel, het veroverde gebied werd zonder slag of stoot weer prijsgegeven en de zaak slankte af tot normale proporties. Willem Cloet, overleden op 31 december 1990, hield het nog een paar decennia vol als brouwer en biersteker. Herman verdween onopvallend uit beeld.

Toen viel het doek, definitief, amen en uit.

